

חינוך לחיים

פרשת כי תצא

מצוות בן סורר ומורה היא "פרשת חינוך" יסודית ביותר, עד כדי כך יסודית, שלמרות שדין "בן סורר ומורה" אינו מציאותי כלשון הגמ' בסנהדרין "בן סורר ומורה לא היה ולא עתיד להיות" – כתבה התורה את המצווה, כדי "לדרוש ולקבל שכר". כי השכר הגדול ביותר עבור הורה ומחנך הוא ידיעת החינוך. כל התיאוריות והמדעים שנכתבו בידי גדולי המחנכים מופיעים בכמה שורות ב"פרשת החינוך".

נתמקד הפעם בגילו של הבן סורר שבימינו זה מקביל לתלמיד בכיתה ח' או תחילת ישיבה. רבים נוטים לחשוב שבגרות הילד ועצם היותו לנער, משחררת את ההורים מכבלי חיובי החינוך השונים שמוטלים על כתפיהם, עד גיל זה משקיעים בחינוך ופתאום זהו! הילד גדול ושיסתדר לבד. אולם לא כך הוא, אדרבה!! גיל זה של הבר מצווה והתקופה שמיד לאחריה היא גורלית מאוד עבור הילד והתפתחותו. בימים אלו יקבע הילד את עתידו הרוחני והמעשי ובהשקעה החינוכית של ימים אלו טמון הצלחתו.

שהרי כל הורה שואף לראות את הבן שחינך בקטנותו שהוא גדל ונהיה בוגר באישיות ובהתנהגות, ההורה מעוניין לחוש את עצמאותו של הבן בכל תחומי החיים, שיודע כבר להסתדר לבד. ההורים משוכנעים שהם עד עכשיו חינכו והשקיעו בו רבות ובברכת "ברוך שפטרני מעונשו של זה" כביכול משתחררים מחובתם זה... והמעמד הזה מעניק איזו שהיא תחושה שהנה ירדה המעמסה מעל כתפיו, והנה מעכשיו יצעד ילדינו הבוגר בכוחות עצמו.

הבחירה של התלמידים והאווירה בין התלמידים לצוות היא של כבוד ושותפות ולא היראכרית ובבסיס היחס אל התלמיד עומדת ההנחה כי הוא אוטונומי ובוגר, אז איזה זכות מוסרית יש לי להתערב בחייו... האין זו חדירה לפרטיות...???

ועל כך צועק האדמו"ר מפיסצנה הי"ד – "אנחנו דור הגדול מהם, דור המחנך אותם, אשר עלינו החוב למסור להם את קדושת ה' ותורתו ועבודתו. אין אנו יכולים לומר במנוחת הנפש "ידינו לא שפכו את הדם הזה" של נשמות ישראל לבאר השחת... עלינו להכיר את חלק אשמתנו בזה" זו טעות כי הנער בתקופה זו חייב את הכוונת ההורים ועזרתם בדרכו. הוא חייב את המשענת שהם מעניקים לו. ההתמודדויות בגיל זה ובתקופה זו הן בשיאן!!! משברים ונסיונות הם מנת חלקו של כל נער בשלבים האלו של כניסתו לבגרות האישית וטעות איומה זו מובילה לאסון גדול בהתמודדות של הילד לבד עם הנסיונות ומצבים שהוא לא רגיל ומוכן אליהם אפילו שבהתנהגות ובדיבור הוא לעיתים משדר עצמאות ובגרות צריך לדעת שדווקא אז האוזן הקשבת והיד המדריכה אמורים להיות כרויים יותר מאי פעם.

וכך כותב הרש"ר הירש בפרשתנו "כאן נותנת התורה רמז גדול לכל המחנכים הדואגים לעתידם המוסרי של חניכיהם, בחודשים הראשונים שלאחר גיל הבר מצווה, רואה התורה את התקופה המכרעת של עתידו המוסרי של האדם, הרי בתקופה זו של התעוררות החושניות מתעורר כח הרע שבאדם, ואילו התורה מצפה דווקא בתקופה זו לניצחונם המכריע של הטוב... התורה מצפה שהבן שבגר והיה לעלם, ישמע בקול הוריו עם כניסתו לימי העלומים".

איך עושים זאת?? נראה את דרכם של אמני החינוך:

הרש"ר הירש כותב "בשנות העלומים הנזכרות, עליכם הורים להיות בעד בניכם אלה בתור "אוהבים וידידים"... ליבם יהיה ערום נגדכם תמיד ואת מצוקת לבבם ישפכו בחיקכם" – דהינו להפוך ל"חברים" של הילד בתקופה זו, כמובן תוך כדי שמירת גבולות ברורים כי הנער רוצה ושואף לידיד ואוהב ע"מ לדבר איתו - תשומת הלב אל הנער ואל מה שעובר עליו צריכה להיות מחודדת ודרוש עירנות מרבית של ההורים לאתר את נקודות התורפה של הנער ואז לדובב את הנער לדבר על כך, וכאשר הנער פתוח לדבר על קשייו ומצוקותיו יש להזהר שלא לגרום לו בהיסח הדעת לנצור את פיו בגלל הערה פוגענית אלא להקשיב ולתת לו את תשומת הלב כמו שהייתם רגילים להעניק לו עד היום.

לאדמו"ר מפיסצנה יש את דרכו והיא, קודם הוא יוצר הדדיות ביניהם (האב- המחנך והחניך) ע"י כך שהוא מציב את שניהם כשותפים במשימה הגדולה של העם היהודי – שמירה על מורשת ישראל לאורך הדורות ובשניהם תלויה ההצלחה ורק בשיתוף פעולה ובכבוד הדדי יוכלו לה. כך נוצר ברית שותפות בין ההורה- המחנך לבין חניכו, ואז ממשיך ואומר שצריך להפוך את הנער שהוא "עיקר המחנך" הוא מחזיק את המושכות של עצמו בידי, והוא המוביל את עצמו בדרך הראויה ע"פ הבנתו, אבל מוריו והוריו תמיד לצידו ומורים (במובן של מדרוך ומכוון) לו את דרכו ונותנים לו הכלים להבחין בין רע לטוב, והנער מעצמו כדי שלא יטעה ויחטא צריך להבין שחייב לשמוע את דרך ה' מפי רבותיו בבחינת "שאל אביך ויגדך". ומדגיש שאין הכוונה שנותנים לנער "חופש" אלא מטיל עליו "אחריות". והשיטה היא ע"י חיזוק הכוחות החיוביים שבו – להפריח את רוחו של החניך, כדבריו "גננים הן (המחנכים) בגן ה' לעובדה ולשומרה" הגן נמצא שם כדי לשמור על הצמחים ולעודד את פריחתם ולעזור לשתילים הרכים להפוך לעצים ולהוות דוגמא לאנשים שהצמיחו את עצמם להיות עצים פורחים בגן ה'.

בהן רואים את אמונו בכוחו של הנער - "ועתה תלמידים ותיקים לכו וכבשו את העולם לאביכם מלך הכבוד"

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com